

Člověk je pro les prospěšný, říká botanik Mladá fronta DNES | 5.12.2018 |

Rubrika: Kraj Zlínský | Strana: 14 | Autor: [Zuzana Brandová](#) | Téma: Masarykova univerzita, vysoké školy

V lesích experimentuje botanik Ondřej Vild se staletými prověřenými postupy, které používali naši předci. Staré metody lesního hospodaření pomáhají chránit přírodu a druhovou rozmanitost.

BRNO Hrabání opadaného listí na podestýlku nebo vyhnání dobytka na pastvu do lesa jsou příklady, jak naši předci využívali les a hospodařili v něm. Ondřej Vild na svém výzkumu dokazuje, že staré metody lesního managementu najdou uplatnění i dnes. Především v ochraně přírody. Za svoji práci o obnově lesa získal na podzim cenu Akademie věd.

„Zajímá mě společenský rozměr, jelikož se jedná o prolínání vlivu člověka a přírody. Výzkum má důležité uplatnění v praxi. Pokud chceme v lesích zachovat druhovou rozmanitost, musíme tomu přizpůsobit i metody hospodaření,“ vysvětluje, proč už devět let zkoumá právě lesy.

* Zkoumáte tradiční metody hospodaření v nížinných lesích, které využívali naši předci. Můžeme říct, že se les bez lidského zásahu neobejde?

Náš výzkum ukazuje, že v našich podmínkách střední Evropy byl v historii lidský zásah pro přírodu velmi pozitivní. Pokud přestaneme o přírodu tím správným způsobem pečovat a necháme ji samovolnému vývoji, můžeme bohužel přijít o spoustu druhů. My se snažíme zjistit, jak se v minulosti hospodařilo v českých lesích a jak tyto způsoby managementu můžeme využít dnes, abychom zachránili rozmanitost a zvrátili trend, že z lesů mnoho druhů mizí.

* Jaké jsou ty tradiční metody?

Způsobů, jak se v lesích v minulosti hospodařilo, je celá řada. Já se zabývám třemi metodami – pařezením, pastvou a hrabáním listové opadanky, ale dále k nim patří i sběr lesních plodů nebo třeba lesní včelařství. Tyto metody byly v minulosti opravdu hodně rozšířené a měly velmi silný vliv na vegetaci. Jejich efekt navíc přetrvával až do současnosti.

* Kdy je lidé začali používat?

Domníváme se, že hned s nástupem zemědělství. Skončil loveckosběračský systém a začali chovat dobytek. Ten nezůstával jen na loukách, ale lidé zvířata pouštěli i do lesa. Na zimu je museli ustájit a hrabali pro ně stromovou opadanku, tedy opadané listí, které používali jako podestýlku.

* Zmínil jste pastvu a hrabání opadaného listí. Co ten třetí způsob – pařezení?

Ten byl důležitý pro získávání palivového dřeva. Pařezení využívá schopnost některých listnatých stromů obrážet z výmladků. Když pokácíte strom, kmen neodumře, ale na kraji pařezu je schopný obrážit. Naši předci v lesích nesázeli skoro žádné nové stromy, nechali kmen obrážit a třeba za deset let přišli a sekyrkou dřevo pokáceli a použili na topení.

* Jak chcete vrátit tradiční metody do praxe? Lidé mají dnes k lesům jiný vztah a nevyužívají je ve svém každodenním životě tak, jako naši předci.

V běžném lese to dnes samozřejmě nelze, protože je i zakázané vyhnat dobytek do lesa. Klíčové využití ale vidíme v ochraně přírody. V národních parcích a chráněných krajinných oblastech je možné vyjednat si výjimku. A takovou mám i pro svůj výzkum. V národních parcích, které jsou určeny pro to, aby se v nich příroda chránila, v posledních letech vidíme posun a čím dál větší snahu tradiční metody užívat.

* Kde konkrétně vidíte posun?

Především v národním parku Podyjí se už obnovují několikahektarové pařeziny. Kromě Podyjí provádíme terénní experimenty také v Bílých Karpatech. V minulých letech jsme působili i v lesích u Moravského Krumlova.

* Chcete zachránit druhovou rozmanitost lesů. Jaké rostliny především z českých lesů mizí a proč?

U nás jde především o světlomilné druhy a také o ty konkurenčně slabé. Od doby, kdy se tradiční metody používaly, se příroda hodně změnila. Kvůli automobilové dopravě a spadům dusíku je prostředí více znečištěné, kyselejší a také bohatší na živiny, což škodí slabším druhům rostlin. Nejsou schopné využít přebytek živin a jsou z lesa vytlačovány těmi silnějšími. Právě hrabáním opadaného listí se část živin odebere a prosadí se i slabší druhy. V místech, kde experimenty provádíme, narůstá početnost slabých druhů. Díky pařezení a částečně i pastvě jsou lesy světlejší a k půdnímu povrchu prostupuje více světla. Negativní důsledek dnešního hospodaření jsou právě tmavé a stinné lesy, kde druhy vyžadující více světla nepřežijí. Náš experiment například ukázal, že pařezení prospívá divizně jižní rakouské nebo rozrazilu rezekvítku.

* Nejčastěji skloňovanými problémy v lesích jsou dnes sucho a škůdci, především kůrovec. Pomůže váš výzkum tyto problémy vyřešit?

To je poměrně složitá otázka. Největší potenciál má určitě rozšíření pařezinového způsobu hospodaření. Jak se mění klima, jsou delší sucha a je méně srážek, mají lesníci problém vypěstovat les až do požadované podoby a výšky. Stromy jsou náchylnější k chorobám a invazi hmyzu. Potenciál pařezení neboli výmladkového lesa je velký právě i pro produkci dřeva. Kvůli změnám klimatu je společenská poptávka po obnovitelných zdrojích a produktem výmladkového lesa je často štěpka na topení.

* Zásadním historickým milníkem pro lesní management byla průmyslová revoluce. Co se po ní změnilo?

Před ní byl způsob hospodaření v lesích neskutečně rozmanitý a stromy se kácely častěji. Díky kratšímu časovému intervalu mohly druhy náročné na světlo přežít ve formě semen a obnovovaly se. Poté, co byl v době průmyslové revoluce hlavní produkt lesa – tedy palivové dřevo – nahrazen uhlím, snížila se po dřevě poptávka a snížil se tlak na lesy. Začaly tedy být obhospodařované v delších časových cyklech, třeba až po čtyřiceti letech, a lesní produkce se změnila na stavební dřevo.

* Dnes se skladba lesa mění a oproti dominanci smrku v minulých stoletích se více vysazují listnaté lesy. Je to podle vás správný krok?

Ano, dnes je tendence do lesů přimíchávat listnaté dřeviny, které ho stabilizují. Tento trend narůstá a doufám, že bude i nadále pokračovat.

* Jaká je podle vás dnes hlavní funkce lesa a jak vnímáte jeho využití pro rekreaci?

Pro každého člověka má určitě jiný význam. Les poskytuje tolik funkcí pro společnost, že není snadné vybrat z nich jednu hlavní. Rekreční funkce lesa je moc důležitá. Máme i výzkumy na to, že se lidé lépe cítí pod korunami stromů, kde na ně dopadá světlo filtrované přes stromy, což je uklidňující. V dnešní době je hodně žádoucí mít v blízkosti města les, kam mohou lidé na procházky. Velký význam má samozřejmě i pro zadržování vody v krajině.

Foto popis| Ondřej Vild Třiatřicetiletý botanik vystudoval Přírodovědeckou fakultu Masarykovy univerzity. Působí v Brně v Botanickém ústavu Akademie věd ČR. Je spoluautorem mobilní aplikace FlowerChecker na určování rostlin. S **informatiky** Jiřím Řihákem a Ondřejem Veselým letos spustili další aplikaci Plant.id, která umožňuje určit rostliny automaticky. Ve volném čase rád hraje na klavír a stojí za projektem Klavíry pro Brno.

Foto autor| Foto: Anna Vavříková, MAFRA

O autorovi| Zuzana Brandová, redaktorka MF DNES

Regionální mutace| Mladá fronta DNES - Zlínský kraj